

priredila **Vanessa Rendić**
preddiplomski studij povijesti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Društvo prijatelja glagoljice i njihov časopis *Baščina*

(razgovor s dr. sc. Tomislavom Galovićem, dr. sc.
Darkom Žubrinićem i Mirnom Lipovac)

Sažetak:

U ovom odjeljku časopisa *Pro tempore* donosimo autorizirane tekstove sudionika radijske emisije „Povijesne kontroverze” koja je snimana 21. prosinca 2020., a emitirana 11. veljače 2021. na Trećem programu Hrvatskog radija, a tematski je bila posvećena aktivnostima Društva prijatelja glagoljice u Zagrebu i njihovu časopisu *Baščina*. Emisija je stoga nazvana: „O glagoljici i društvu koje ju čuva“. Voditelj i urednik emisije je dr. sc. Josip Mihaljević (povjesničar s Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu), a gosti su bili izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, glavni urednik časopisa *Baščina*) i Mirna Lipovac (tajnica Društva prijatelja glagoljice, Zagreb) te prof. dr. sc. Darko Žubrinić, aktualni predsjednik Društva prijatelja glagoljice, koji se u emisiju uključio putem telefonske linije.

Ključne riječi:

glagoljica, Društvo prijatelja glagoljice, *Baščina*, povijesne kontroverze

O glagoljici i društvu koje ju čuva

NAJAVA: Glagoljica, jedno od dvaju slavenskih pisama koje se oslanja na grčke uzore, najstarije je pismo slavenskoga jezika, kojeg je sredinom IX. st. sastavio Konstantin Filozof kao pismo slavenskog prijevoda grčkih liturgijskih tekstova, za potrebe širenja kršćanstva među moravskim Slavenima. Pod nazivom glagoljica to se pismo u hrvatskim krajevima zadržalo sve do 19. stoljeća. Glagoljicom je napisana Bašćanska ploča, ali i prva hrvatska tiskana knjiga – *Misal po zakonu rimskog dvora* iz 1483. Kakva je bila povijest toga pisma, što ono predstavlja u povijesti hrvatske pismenosti te kako se danas istražuje i čuva ta neprocjenjiva kulturna baština saznat ćemo u razgovoru s dr. sc. Tomislavom Galovićem i predstavnicima Društva prijatelja glagoljice. S nama su danas u studiju gospođa Mirna Lipovac, tajnica Društva prijatelja glagoljice, te dr. sc. Tomislav Galović, predstojnik Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Telefonskom vezom će nam se u studio javiti i dr. sc. Darko Žubrinić, predsjednik Društva prijatelja glagoljice.

Dr. Galoviću, možete li za početak za naše slušatelje dati neki pregledni uvod o tomu što je glagoljica, kad je ona nastala, kad je u upotrebi i što ona znači za hrvatsku povijest i kulturu?

To je pismo koje je izuzetno povezano s hrvatskim narodom, od trenutka kada je prisutno na ovim prostorima, znači od 9. stoljeća, a sve zahvaljujući trudu Svete braće Konstantina Filozofa (Ćirila) i Metoda. To je jedna epizoda iz naše najranije povijesti gdje – kao rezultat te evanđeoske misije – nastaje pismo gla-

goljica. No, moramo napomenuti da je njezino ime (*glagoljica*) zabilježeno tek početkom ranog novog vijeka. Znači ona je ponajprije rezultat jednog duhovnog obzora oko Konstantina Filozofa, sv. Ćirila, kojeg mi i paleoslaviistička znanost držimo tvorcem glagoljskoga pisma – unatoč tomu što imamo različite teorije o podrijetlu glagoljice. Jedna od njih je i ova, i ona je upravo najzastupljenija.

U trenutku kada ta misija kreće, jedan njezin krak dolazi i na naše prostore i, ono što je najbitnije, otkad to pismo – kao pismo prijevoda bogoslužnih knjiga koje su potrebne kako za evangelizaciju, tako i za svetu misu – dolazi ovdje, ono se za razliku od svoje prethodne, ali i kasnije povijesti najčvršće ukorijenjuje upravo na hrvatskim povijesnim prostorima. Do 12. stoljeća ona je svojina šireg slavenskog prostora, međutim od 12. do 19. stoljeća – ali vidimo i današnju uporabu glagoljice – ona je isključivo na hrvatskom prostoru. Tu je glagoljica kontinuirano prisutna i tvori glavnu podlogu naše glagoljske baštine koju i mi danas uživamo.

Dr. Galoviću, često u znanstvenim tekstovima čujemo izraz uglata ili hrvatska glagoljica? Otkud taj izraz i što on podrazumijeva?

Mi u epigrafsko-paleografskom smislu u razvoju glagoljice imamo nekoliko njezinih razvojnih faza. Uglata ili hrvatska je onaj oblik koji je zadobila na našim hrvatskim prostorima i to je njena specifičnost. Prije toga se zna da je postojala obla ili makedonska (bugarska) glagoljica. Sve zavisi dakle u kojem smo razdoblju i do njenog razvoja koji epigrafsko-paleografski determiniramo.

Na promoviranju te baštine mnogo radi Društvo prijatelja glagoljice. Gospođo Lipovac, možete li nam reći nešto više o samome Društvu, o njegovim počecima?

Društvo prijatelja glagoljice (nadalje: DPG) osnovano je 22. veljače 1993. godine. Bavi se oživljavanjem i očuvanjem tisućljetne hrvatske glagoljske baštine. Službeno sjedište mu je u Matici hrvatskoj u Zagrebu, a tek unazad dvije godine u unajmljenom prostoru od nepunih 9 m² u suterenu jedne stambene zgrade držimo arhivsku građu, nastavna pomagala (panoe) i dio naše biblioteke.

opterećeni. Mladi ljudi koji tek grade karijeru ili imaju malu djecu ne stignu se angažirati niti imaju mogućnosti na druge načine ulagati u Društvo. Rad Društva na svojim leđima nosi svega nekoliko osoba koje si to mogu priuštiti jer su podigli svoju djecu i materijalno su zbrinuti pa se mogu baviti takvim hobbijem. Sretni smo što putem naših predavanja po školama, knjižnicama, muzejima i sl. možemo približiti glagoljicu djeci i mladima, računajući da će makar spoznaja o postojanju starog hrvatskog pisma jednoga dana u njima probuditi jači interes i želju za

Slika 1. Predavanje u Knjižnici Novi Zagreb, 10. ožujka 1989.

Veći dio knjiga nalazi se u „Glagoljaškom kutku“ u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića na Cvjetnom trgu u Zagrebu i dostupan je javnosti neovisno o članstvu u Knjižnici. Problem DPG-a je razmjerno malen broj članova (oko 360) te nedovoljan broj stvarno aktivnih članova. Želimo privući u Društvo i njegov ogranak Mješoviti pjevački zbor (nadalje: MPZ) „Baščina“ što više mlađih članova, no tu nemamo previše uspjeha. Učenici su ionako

očuvanjem glagoljice. Drugi problem je nedostatak financijskih sredstava za rad Društva. Od Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba dobivamo dotacije za tri projekta, no to su strogo namjenska sredstva koja nažalost ne pokrivaju u cijelosti programe kojima su namijenjena. Jedini prihod su nam članarine koje su niske (120 i 50 kn) i poneka donacija tako da od toga jedva namirujemo fiksne rashode poput plaćanja najma prostorije, knjigovodstvene usluge, po-

štarine, umnožavanje veće količine tekstova i notnih materijala i sl. Sve ostalo obavljamo volonterski, angažirajući pritom i vlastita sredstva (za benzin, ponekad čak i putne troškove i sl.).

Dr. Galoviću, što je sa znanstvenim istraživanjem glagoljske baštine? Kako tu stojimo? Istražuje li se, objavljuje li se?

Itekako! Hrvatsko glagoljaštvo je u žiži interesa cijelog niza znanstvenika, projekata, centara i instituta koji se bave isključivo hrvatskom glagoljaškom baštinom. Tako da je u tom pogledu stanje jako dobro, i ne samo to, nego i naši kolege u inozemstvu, znanstvenici i stručnjaci na različitim kontinentima također dostatnu pažnju posvećuju našoj glagoljskoj baštini. To su pojedinci koji su usmjereni upravo na našu glagoljsku baštinu, tako da u znanstvenom pogledu mi jako dobro stojimo. Osim što se u jednom krugu znanstvenika, to su kroatisti, slavisti, paleoslavisti, proučava hrvatska glagoljska baština, imamo i naš Staroslavenski institut koji je zapravo okosnica takvih istraživanja i koji uspješno provodi cijeni niz znanstvenih projekata, a pri njemu djeluje i Znanstveni centar izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo. On je, kao što mu ime kaže, najbolje mjesto u kojem su sabrani različiti znanstvenici, različitih znanstvenih profila u kojem se inter- i transdisciplinarno proučava naša glagoljska baština.

Na telefonskoj vezi imamo profesora dr. sc. Darka Žubrinića, redovitog profesora na Zavodu za primijenjenu matematiku Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. On je jedan od osnivača i sadašnji predsjednik

Društva prijatelja glagoljice u Zagrebu. Dr. Žubriniću, možete nam nešto reći o časopisu *Baščina*, koja je njegova misija i što on znači za očuvanje hrvatske glagoljske baštine?

Časopis *Baščina* obilježen je već svojim imenom, *baščina* tj. baština. Mi smo *baščinci*, odnosno ljubitelji hrvatske kulturne baštine u najširem smislu, a u ovom slučaju osobito glagoljaške komponente hrvatske kulture, koja je nevjerojatno bogata i velika. Časopis *Baščina* je posvećen većinom glagoljaškim aspektima hrvatske kulture, utemeljen je još 1993. godine. Naime, te godine je utemeljeno i Društvo prijatelja glagoljice u Zagrebu, točno na 22. veljače. Taj nadnevak je već, rekao bih, relativno dobro poznat, radi se o datumu kada je otisnuta prva hrvatska knjiga tiskana glagoljicom 1483. godine. Časopis ima za svrhu popularizirati sve ono što ima veze s glagoljicom. Znači, objavljujemo povijesne prikaze, književne tekstove, zanimljivosti iz bliza i daleka, a naglasak je na glagoljaškoj kulturi kao jednom od izvorišta hrvatske kulture. Ona je i međunarodno prepoznatljiva – u zadnjem broju *Baščine*, iz studenog 2020., imamo po prvi put i članak jednog stranoga autora, dr. sc. Andrewa R. Corina koji je ekspert za hrvatsku glagoljicu. On je u SAD-u na University of California Los Angeles (UCLA) doktorirao na temi kojoj je naslov „The New York Misal“, a *Njujorški Misal* je upravo jedna hrvatsko-glagoljaška knjiga iz otprilike 1420-ih godina koja se čuva u najpoznatijoj njujorškoj knjižnici, u The Morgan Library.

Do sada je objavljen 21 broj *Baščine* i imali smo jedan broj urednika koji bi valjalo spomenuti. Prvih 10-ak godina je glavni urednik bio prof. dr. sc. Vladimir Čepulić, koji je zajedno sa mnom utemeljitelj DPG-a, a konkretan ča-

sopis je zapravo njegova ideja i u tom početnom razdoblju časopis je imao skromniju formu i manji broj stranica, oko 16 (danas ih ima oko 130, pa čak ponekad i do 140 stranica). To je bio jedan začetak koji je bio jako važan jer ne gradimo na ničemu, već imamo solidne temelje. Drugi glavni urednik je bila Biserka Draganić, u svoje vrijeme predsjednica DPG-a, vrlo karizmatična osoba. Ona je predložila i provela čitav niz inovacija radeći kao profesorica hrvatskog jezika u osnovnoj školi u Zagrebu. Vrlo talentirana osoba, pjesnikinja – među ostalim. To se odrazilo i na povećanom broju stranica *Baščine*. Treba pritom uzeti u obzir da je i u međuvremenu tehnologija jako napredovala, a 1993., kada smo još bili u ratnim neprilikama, kada su računalni alati bili mnogo skromniji nego danas. Nije bilo niti računalnih fontova kakve danas imamo, za glagoljicu to nije bilo lako raditi. Međutim sve to se sretno spojilo i zahvaljujući entuzijazmu Biserke Draganić i njezinih kolega i kolegica, danas imamo časopis koji je vrhunske kvalitete. O tome govore naši kolege kao što je prof. Đuro Vidmarović, predsjednik Društva hrvatskih književnika (2017. – 2020.) i član uredništva časopisa. Naravno, veseli nas što jako dobre ocjene dobivamo ne samo od škola, djece i učitelja, nego i od znanstvenika s kojima aktivno surađujemo. Točnije, bez njihove pomoći zapravo ne bi bilo ovako uspješnog rada. Spomenut ću još među urednicima i sadašnjeg urednika dr. sc. Tomislava Galovića; prije njega je jedno vrijeme bila prof. Maca Tonković. Dakle, dr. sc. Galović je zaposlen na Filozofskom fakultetu i na taj način ostvarujemo vrlo sretnu suradnju između amatera kao što smo mi i znanstvenika koji duboko poznaju tu problematiku iz svih mogućih aspekata. Uredništvo se dosta mijenjalo od 1993. god.

naovamo, međutim moramo naglasiti imena nekoliko ljudi koji su nama bili osobito značajni kao suradnici i poticatelji, a to su vrhunska imena hrvatske znanosti. Tu bih na prvo mjesto stavio akademika Eduarda Hercigonju koji je 1990-ih godina, počevši još 1992., nas poticao i sam održao velik broj predavanja za uži krug ljudi, a kasnije i na našim tribinama; on je naravno i počasni član DPG-a. Zatim akademik Josip Bratulić, koji je od akademika jedini koji je neprekinuto član redakcije, i akademik Stjepan Damjanović.

Naravno, profesori Bratulić i Damjanović tada još nisu bili akademici, ali ja naglašavam njihove sadašnje titule; akademkinja Anica Nazor, od nedavno akademik Milan Mihaljević sa Staroslavenskog instituta u Zagrebu, nedavno preminuli (gospičko-senjski) biskup dr. sc. Mile Bogović koji nam je bio značajna poveznica s Katoličkom Crkvom, jer naravno da sve što se u časopisu *Baščina* nalazi ima i svoje korijene u kulturno-religijskim aspektima hrvatske kulture. Tu bih spomenuo i dr. sc. Maricu Čunčić, do nedavno ravnateljicu Staroslavenskog instituta u Zagrebu – vrhunska znanstvenica koja nam je, kao i svi njezini kolege s Instituta, uvijek dolazila u susret. Zatim dopisni član akademije Ante Sekulić koji je preminuo prije 5 godina. On je održao nekoliko predivnih predavanja, najviše na temu pavlina i glagoljice pa zatim o hrvatskim glagoljaškim dokumentima koji se čuvaju u Mađarskoj, u Budimpešti. Možemo se pohvaliti da imamo još jednog akademika – koji je nedavno postao akademik – naš dragi kolega i suradnik časopisa akademik Drago Štambuk. On je naime vrlo značajan, među ostalim radi toga jer vodi udrugu koja na njegovom rodnom otoku Braču, u Selcima, promiče tropismenost i

trojezičnost hrvatske pisane kulture, pa se sve to sretno uklopilo.

Ljudi koje sam spomenuo su različitih specijalizacija, međutim sve se to uspješno spojilo. Hrvatska glagoljaška komponenta jedan je od najjasnijih i najbitnijih fenomena prepoznatljivih međunarodno; pismo kao prva asocijacija. Treba se zahvaliti mladim ljudima koji su uložili ne mali trud u stvaranje kvalitetnih glagoljičkih fontova, na prvom mjestu dr. sc. Filipu Cvitiću koji je napravio čitavu seriju lijepih glagoljičkih fontova. Mnogi tog nisu svjesni, danas to uzimamo zdravo za gotovo, a iza toga stoji dugogodišnji rad. Tu je i jedan naš kolega iz Njemačke, iz Düsseldorfa, Nenad Hančić, koji isto radi lijepe fontove, jedan je čak izričito posvetio DPG-a, na što sam kao sadašnji predsjednik DPG-u iznimno ponosan. Nažalost moramo ispustiti puno stvari, no htio bih spomenuti i bivšu predsjednicu Narcisu Potežnicu, koja je u dva mandata jako uspješno vodila ovo Društvo, i koja nam je bila među ostalim vrlo značajna radi povezivanja časopisa s Gradskim uredom za kulturu Grada Zagreba, bez kojeg mi ne bismo zadnjih deset godina tako dobar časopis iznjedrili da ne postoji financijska potpora i dobra volja Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba, pa se i njima moramo duboko zahvaliti. Na koncu, časopis *Baščina* je prepoznat kao jedna vrijednost i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Naime, unazad nekoliko godina taj časopis je uvršten među mnogim priložima na portalu Glagoljica.hr. Pozivam sve one koje koriste internet da upišu tu adresu, naći će nevjerojatne stvari, među ostalom i sve brojeve časopisa *Baščina*, od prvog do predzadnjeg.

Vi ste u posljednjem broju s Ivanom Manceom objavili zanimljiv članak o jednom važnom rukopisu koji se nalazi u bečkom Državnom arhivu. Možete li za naše slušatelje ukratko reći o čemu se radi?

Ovo je prvi put da za tako široku javnost govorimo o toj temi koja je iznimno zanimljiva i važna. Radi se o glagoljičkom rukopisu koji se čuva u Austriji, koji ima točno 40 stranica, to je zapravo jedna bilježnica pisana upravo 1566. godine kada je bila znamenita Sigetska bitka ili najkasnije slijedeće 1567. godine, prema pokojnom akademiku Stjepanu Ivšiću, koji je u to vrijeme kad je on pisao članak o tom rukopisu bio vrlo mlad. Naime, njegov članak od kapitalne važnosti nastao je 1918. godine. Piše o tom rukopisu vrlo opsežno, ali – rekao bih – njegov sadržaj je malo poznat izvan znanstvenog kruga. U tom je članku iz 1918. godine osim jezične studije i transliteracije iz glagoljice u latinicu, objavio i dva faksimila, tj. dvije stranice iz te bilježnice koju spominjem. Akademija je u to vrijeme, početkom 20. stoljeća, imala fotografiran materijal koji je došao iz Austrije. Međutim prije dvije godine sam doznao da se taj jako važan rukopis (odnosno njegove fotografije) zagubio u Akademiji. Zato sam zamolio kolegu Ivana Mancea da zajedno pokušamo doći do te bilježnice. No, nije bilo baš jednostavno jer nismo znali gdje se čuva. Onda sam se sjetio jedne Hrvatice koja nam je bila gošća u Zagrebu na tribini DPG-a prije četiri godine, koja je gradišćanska Hrvatica – inače živi u Beču – dr. Katarina Tyran. Ona nam je odgovorila na moj upit da valja pokušati u austrijskom Državnom arhivu u Beču. Onda sam zamolio za pomoć kolegu Ivana Mancea, koji s takvim stvarima ima više iskustva. Imao je pritom i sreće jer je bilo teško

bez ikakve signature naći tu bilježnicu. Uspjeli smo ubrzo stupiti u kontakt s Arhivom i s pravim vlasnicima te bilježnice. Naime, ta bilježnica je zapravo privatno vlasništvo jedne austrijske obitelji Auersperg, to je gospodin Heinrich Auersperg. I sam Ivšić spominje nekog pretka, također Auersperga, iz njegovog vremena s početka 20. stoljeća. Dakle, tko zna iz kojeg vremena se to nalazi u Austriji. Pritom bih naglasio – prema Stjepanu Ivšiću rukopis je glagoljicom pisan negdje na području Pokuplja, odnosno na ozaljskom području – a taj rezultat je dala jezična analiza. Rukopis, odnosno bilježnica je nevjerojatno dobro očuvana. Prošlo je jako puno godina, znači preko četiri stoljeća, a rukopis je pisan uzorno. Mi bismo voljeli i u budućim tečajevima glagoljice koristiti taj materijal. Ovdje smo imali zapravo nekako i sreće, jer je na našu molbu obitelj Auersperg nakon svega par dana dopustila da dobijemo vrlo kvalitetne digitalne snimke. Te su fotografije sada u Hrvatskoj, u našem vlasništvu. Cijeli je taj glagoljički rukopis bez ikakve pompe i halabuke objavljen već na jesen 2019. godine, znači svih 40 stranica je dostupno putem interneta. Već smo izvjesnom broju ljudi koji se interesiraju za tu problematiku, dali uvid u rukopis. Vi znate da se radi o rukopisu koji nije samo naša lokalna vrednota, nego on povezuje osobito Mađarsku i Hrvatsku, a na jedan način s Turskom (Osmanlijama), i na jedan način s Europom. Ona je dosta značajan dokument radi detaljnog, vrlo podrobno pisanog uvida u sve moguće pojedinosti. Taj tekst je pisao tajnik, tj. komornik Nikole Zrinskoga, koji se zvao Franjo Črnko, odnosno Ferenc Črnko. On je bio jedan od rijetkih koji je preživio Sigetsku bitku, nakon koje je bio pošteđen, i Zrinski su ga otkupili od Turaka (Osmanlija); on je odmah zapisao tekst latinicom, a

1567. godine je nama nepoznati glagoljaš taj tekst prepisao glagoljicom. Ovaj izvornik nemamo, ali imamo glagoljički prijepis. Budući da je tekst iz tog vremena i da se radi o rukopisu iznimno značajnom za hrvatsku povijest, koji daje čitav niz dodatnih pojedinosti o tom događaju iz kojeg se vidi ono što je i u operi „Nikola Šubić Zrinski“ opisano, pojedine stranice mogu biti uistinu zanimljivo štivo za srednjoškolce i studente koji na izvorima žele upoznati hrvatsku povijesnu baštinu.

Rukopis je toliko lijep i toliko zanimljiv, toliko uzorno pisan da iznenađuje da je nakon toliko stoljeća on ostao ušćuvan, bez fizičkih oštećenja. Naravno da pritom moramo zahvaliti i obitelji Auersperg i Državnom arhivu u Beču koji su ga tako pažljivo čuvali.

Gospođo Lipovac, koji su, osim časopisa, drugi programi Društva?

Dvije godine nakon osnutka DPG-a, osnovan je Mješoviti pjevački zbor „Baščina“. Ove godine smo planirali svečanom koncertom obilježiti 25. obljetnicu zbora, no pandemija i potres su promijenili sve naše planove. Svrha Zbora je oživljavanje, njegovanje i promicanje glagoljaškog pjevanja, izvornog liturgijskog pjevanja crkvenih napjeva i skladbi suvremenih kompozitora na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku. Trenutno ima dvadesetak članova raznih zanimanja i životne dobi koje povezuje ljubav prema glagoljaškoj baštini. Njegujući glagoljaško pjevanje, svoj repertoar je predstavio na brojnim koncertima diljem Hrvatske i Europe. Zbor nastupa svake prve nedjelje u mjesecu na glagoljaškoj misi u Crkvi sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu. Redovne mjesečne tribine iz projekta „Hrvatska glagoljaška baština“ održavaju se druge

srijede u mjesecu u prostoru Nadbiskupijskog pastoralnog instituta (NPI) na Kaptolu u Zagrebu. Na tribine pozivamo stručnjake iz različitih znanstvenih područja, a zajednička poveznica svih tema je glagoljica. Osim predavanja, tribine donose koncerte, izložbe i projekcije filmova. Od utemeljenja Društva do danas održane su 282 tribine.

prije dvadesetak godina pokrenuli profesor Darko Žubrinić i dramski umjetnik Stjepan Bahert, član legendarnog *Teatra u gostima*, koji je projektu i dao ime. U osamdesetak gostovanja diljem Hrvatske te u Bosni i Hercegovini, putem predavanja i tečajeva glagoljice, kao i umjetničkim recitiranjem glagoljičnih tekstova, upoznavali su brojno

Slika 2. Nastup MPZ Baščina na proslavi 25. obljetnice osnutka Društva, HDA, 22.02.2018.

Časopis *Baščina* je godišnjak koji izdaje Društvo prijatelja glagoljice iz Zagreba. Početkom studenoga objavljen je 21. broj ovog glasila koje na znanstveno-popularan način, latinicom i glagoljicom, uz obilje fotografija, daje presjek tisućljetne povijesti hrvatskog glagoljaštva i uvid u život glagoljice u današnjici. Glavni urednik je doc. dr. sc. Tomislav Galović. Časopis je otvoren za priloge stručnjaka iz područja jezikoslovlja, povijesti, umjetnosti i drugih znanosti, ali i svih *neznanstvenih* ljubitelja glagoljice. Svi brojevi, osim posljednjeg, nalaze se i u digitalnom obliku na portalu Glagoljica.hr.

„Glagoljica u gostima“ je zanimljiva i dinamična aktivnost Društva koju su

slušateljstvo s hrvatskim glagoljaštvom. Zbog svojih visokih godina gospodin Bahert više ne može sudjelovati u ovim aktivnostima pa sam stjecajem okolnosti ja stupila na njegovo mjesto. Profesor Žubrinić i ja smo održali više predavanja o raznim temama vezanima uz glagoljicu u Zagrebu, Bistri, Podsusedu, Zaprešiću, Šibeniku, Rijeci, Korčuli i Velej Luci, Metkoviću i na otocima Prviću i Zlarinu. Neka predavanja su nam ove godine otpala, no i dalje smo otvoreni za sve pozive iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva. Osim klasičnih predavanja pomoću prezentacija u PowerPointu, imamo i novi tip predavanja. Naime, sa sobom donosimo do deset panoa, svaki prikazuje neki glagoljični pisani, tiska-

ni ili klesani spomenik, a o svakom od njih iznesemo ono najbitnije u pet-šest minuta. Prednost koncepta predavanja temeljenog na panoima je u tome što ne zahtijeva prateću tehniku nego se predavanja mogu održati bilo kada i bilo gdje. Dodatno, predavači mogu s panoima zaći među publiku te tako ostvariti neposredan kontakt i potaknuti slušateljstvo na aktivno sudjelovanje. Posebno iskustvo su nam predavanja koja smo održali u crkvama u Šepurinama i Zlarinu. „Glagoljica u gostima“ donosi i tečajeve pisanja i čitanja glagoljice, likovne i kreativne radionice za djecu i mlade, organiziramo glagoljaške izlete, a jednom mjesečno objavljujemo elektronički bilten *Novosti s pregledom događanja iz svijeta glagoljice* koji se šalje na preko 400 e-mail adresa.

Dr. Galoviću, u kakvom su odnosu glagoljica i ćirilica?

One su ponajprije u „sestrinskom“ odnosu, znači dva slavenska pisma, doduše glagoljica je starija. To je jednostavno dokazivo zato jer u starim kodeksima imamo uvijek slučaj kad se radi o *codex rescriptus*, tj. kad su u pitanju palimpsesti, znači kad se strugala (ispisana) pergamen da bi se na njoj pisao novi tekst, onaj prvotni tekst na pergameni koji biva ostrugan uvijek je glagoljski, a onda na njega ide ćirilčni. To je samo jedan u nizu dokaza gdje glagoljica ima starosno prvenstvo. Uz to, mi još o glagoljici imamo itekako otvoreno pitanje što je sve utjecalo na njezin nastanak – tu nije moguće dati jednoznačan odgovor. S druge strane, za ćirilicu je on jednoznačan, znači ćirilica je nastala po uzoru na grčko pismo, grčki alfabet prilagođen, dakako, slavenskom jeziku. U hrvatskoj povijesti ta su se dva pisma ravnopravno koristila, s tim da mi ima-

mo pravo našu ćirilicu, „ispod“ koje je hrvatski jezik, nazivati hrvatskom ćirilicom.

Gospođo Lipovac, kakvi su budući planovi i projekti Društva?

Unatoč svim problemima s kojima se susrećemo, puni smo planova i želje da ih ostvarimo. Veliku pažnju posvećujemo našim članovima kako bi bili pravovremeno obaviješteni o svim događanjima te ih potičemo na aktivno sudjelovanje u radu Društva. Posebno se trudimo predstaviti glagoljicu mlađim osobama (učenicima i studentima) i privući nove članove u Društvo. Praktički cijelo vrijeme razmišljamo o najzanimljivijim predavačima za naše tribine, pripremamo tečajeve glagoljice i nove teme za predavanja u sklopu „Glagoljice u gostima“. Tijekom cijele godine odvija se postupak prikupljanja članaka za časopis *Baščina*. Željeli bismo biblioteku Društva, koja broji preko 700 knjiga, imati na jednom mjestu, dostupnu članovima i zainteresiranoj javnosti. Za sada nismo našli knjižnicu niti sličan javni prostor kulturne namjene koji je, bilo prostorno bilo organizacijski, spreman na takvu vrstu suradnje. Također bismo željeli držati korak s novoobjavljenim knjigama iz područja glagoljaštva, a to ovisi o financijama Društva. Zahvalni smo svima, a prvenstveno autorima koji nam daruju svoje knjige. Željeli bismo ostvariti tješnju povezanost s udrugama koje imaju poveznicu s glagoljicom, npr. Društvo Krčana i prijatelja otoka Krka, zatim Zadarski glagoljaši (Udruga glagoljaša Zadar), također i Hrvatsko-češko društvo. Rado bismo se povezali s katoličkim misijama u svijetu i hrvatskim maticama iseljenika. Osnovne informacije o radu Društva nalaze se na internetu, a

dnevna događanja i na *Facebook*-u. Za kraj pozivam slušatelje, njihove članove obitelji i prijatelje da se učlane u Društvo prijatelja glagoljice. Zatim, ističem da je poziv novim pjevačima u Mješovitom pjevačkom zboru „Baščina“ stalno otvoren, kao i poziv svekolikoj publici da nam se pridruži na našim predavanjima i koncertima. Sva naša događanja su besplatna i otvorena za javnost i svi su uvijek dobrodošli.